

Abelias innspill til Gründermeldingen

Abelia er foreningen for kunnskaps- og teknologivirksomheter i NHO. Vi organiserer rundt 2.900 virksomheter med ca. 65.000 årsverk. Vår visjon er "et digitalt og bærekraftig kunnskapssamfunn". Abelia har medlemmer innen blant annet IKT, rådgivning, utdanning, forskning og ideell sektor.

Vi mener den viktigste politiske oppgaven fremover er å bidra i utviklingen av et bærekraftig, kunnskapsbasert, innovativt og globalt konkurransedyktig norsk nærings- og samfunnsliv. Det aller viktigste for økonomiens evne til å utvikle nye næringer, er rik tilgang på høyt kompetent arbeidskraft, og rik tilgang på risikovillig investeringskapital. Norge har knapphet på begge deler. I tillegg rammes også vekstselskapene av politisk risiko, og urovekkende mange i dette miljøet peker på det åpenbare i at de like gjerne kan vokse fra et annet land.

For å omstille den norske næringsstrukturen, og bidra til økonomisk vekst i framtiden, trenger vi gründere som tørr å starte nye bedrifter. Gründeraktivitet er viktig for å skape ny bredde i den norske næringsstrukturen, slik at velferdsstaten får flere ben å stå på i en framtid hvor mindre av inntektene vil komme fra olje og gass. I tillegg bidrar gründere med innovasjon og nyskaping, både i egen bedrift og i samfunnet for øvrig. Gründere skaper altså samfunnsøkonomiske gevinster, utover de som gagnar gründeren selv. Både positive eksterne virkninger og manglende kapitaltilgang er argumenter for at det offentlige tar en sentral rolle i å løse markedssviktene gründere står ovenfor. Offentlig støtte er det bred politisk enighet om, i Norge og internasjonalt, men både omfanget og utformingen av støtten varierer.

Abelias omstillingsbarometer viser at Norge er i ferd med å tape det internasjonale omstillingskappløpet. Norsk næringsliv er på langt nær så teknologidrevet som mange hevder. Europa, og store deler av verden, satser derimot stort på forskning, innovasjon, digitalisering, ny teknologi og ny næringsutvikling. Den norske regjeringen må føre en forsknings- og innovasjonspolitik som videreutvikler de fortrinnene vi har, og utvikler nye næringer, som kan skape nye fortrinn. Dagens politikk er for konsentrert om interessene til de næringene og bedriftene som allerede har lyktes, og blitt modne.

En ny retning må til for å sikre fremtidens næringsliv og det er positivt at regjeringen har startet arbeidet med en første historisk Gründermelding. Abelia deler fullt ut regjeringens ambisjon om at "Norge skal være et av verdens beste land å starte og drive virksomhet i." Samtidig må det erkjennes at Norge foreløpig er et godt stykke unna verdenstoppen når det kommer til faktisk entreprenørskapsaktivitet. Abelias Omstillingsbarometer 2023 viste at Norge faktisk ligger helt i bunnsjiktet når det gjelder entreprenørskapsaktivitet. Samtidig er motivasjonen for å starte bedrift under gjennomsnittet i Norge sammenlignet med andre land.

Over 60 prosent av norske oppstarts- og vekstselskaper i Oslo er tech-selskaper. Vi viser også derfor til [Teknologinæringslivets vekstplan for Norge](#), med innspill som setter retning for et digitalt og bærekraftig kunnskapssamfunn og legger rammene for hvordan politikk, arbeidsliv og samfunnet ellers kan spille sammen for fremtidsrettet vekst, velferd og verdiskaping. Regjeringens Stortingsmelding om gründere og oppstartsselskaper må sees i sammenheng med Veikart for teknologinæringene og ny digitaliseringsstrategi.

Abelia ønsker å gi innspill på følgende områder:

Et innovasjonsfremmende skattesystem.....	2
Styrket kapitaltilgang.....	3
Tilgang på kvalifisert arbeidskraft.....	4
Sterkere innovasjonsøkosystemer gjennom en verdikjede fra FOU til eksport.....	6

Det offentlige som krevende kunde og døråpner.....	7
Gjøre det lettere for gründere å lykkes internasjonalt	9
Kvinnelig entreprenørskap.....	10
Sosiale ordninger	10

Et innovasjonsfremmende skattesystem

Skal norsk næringsliv bli en drivkraft i det grønne og digitale skiftet, trenger vi et skattesystem som skaper sterke incentiver for investeringer i nye og fremvoksende næringer. Høye skatter og avgifter kan fungere som investeringshindre, og svekker etableringstakten for de bedriftene som skal diversifisere norsk næringsstruktur i en mer bærekraftig retning. Abelia mener derfor at regjeringen må fremme skattepolitiske grep som styrker veksten i kompetanseintensive næringer, og særlig oppstarts- og vekstbedrifter.

Den midlertidige økningen i arbeidsgiveravgift på høyt kvalifisert arbeidskraft er eksempel på det motsatte. Den rammer alle kompetanseintensive bedrifter i Norge. Det gjelder også effekten av tilstramningene i formuesskatten. Den rammer særlig kapitaltilgangen for virksomheter som har høye oppstarts- og driftskostnader, og som er avhengige av kontinuerlig kapitalinnhenting for å vokse. I tillegg rammer formuesskatten våre muligheter til å tiltrekke oss kompetanse fra andre land. En særlig uheldig konsekvens av formuesskatten for arbeidstakere fra andre land, er at private pensjonsformuer skattlegges. Private pensjonsformuer er vanlig i mange land, mens norske arbeidstakers pensjonsformue i hovedsak ligger i folketrygden, og er skjermet for formuesskatt. Denne utfordringen gjelder særlig for spesialister fra andre land, som er avgjørende for norsk omstillingsevne.

Formuesbeskatningen er en særegen skatt på norsk eierskap, og gir særskilt to utfordringer for norske oppstarts- og vekstselskaper:

- Skatten tapper selskapene og markedet for risikokapital, og
- Skatten forfaller selv om selskapet taper penger.

Tiltak:

- Innføre ordninger for å skjerme vekstbedrifter fra de negative virkningene av formuesskatten. Den norske formuesskatten kan slå spesielt hardt ut for nye bedrifter med høy verdivurdering, som fortsatt er i investeringsfasen. Dette kan bidra til at gründere må vanne ut eierskapet gjennom aksjesalg for å dekke skatteregningen. Dette kan unngås på flere måter:
 - **Presisering av at alle teknologier skal likebehandles i unntaket for immaterielle eiendeler:** I dag er det eksplisitt unntak for forretningsverdi, know-how, samt egenutviklede patenter og åndsverk. Design, varemerke og software antas også å være unntatt. Grensene er uklare, men formålet med unntaket er aktuelt for alle teknologier.
 - **Bruk av snittverdier for å beregne formue:** Tidspunktet for, og spredningen av, kapitalinnhenting kan være litt tilfeldig. Men kan gi ulykksalige utslag for bedrifter som ellers ikke er i formuesskatteposisjon. Ved mulighet for snittberegning over flere år (eks. tre-fem år) kan positive og negative formuesverdier regnes mot hverandre.
 - **Utsatt formuesbeskatning ved underskudd:** Fritak for formuesskatt ved skattemessig underskudd i bedriften. Kan fanges opp til utsatt beskatning ved å redusere aksjenes

inngangsverdi tilsvarende spart formuesskatt. Fanges dermed opp til beskatning ved senere salg.

- **Skjerme bedriftene, slik at visse investeringer ikke gir formuesskatt for eierne:** En unntaksordning for framtidsrettede næringer, herunder teknologinæringen og andre særlig viktige næringer. For eksempel etter modell fra avgrensningen av opsjonsskatteordningen for oppstarts- og vekstselskap.
- **Utvide skatteinsentivordningen for investeringer i oppstarts- og vekstselskaper, etter modell fra opsjonsskatteordningen.** Dette vil dreie en større andel av private investeringer til nye næringer og bidra til at velferdsstaten får flere ben å stå på i årene som kommer.
- **Innføre en insentivordning for ansattes medeierskap i egen bedrift.** Undersøkelser viser at bedrifter hvor ansatte er medeiere i gjennomsnitt er mer innovative og omstillingsdyktige. En rekke andre land har insentivordninger som styrker ansattes medeierskap i egen bedrift, og Norge bør også ha ordninger som stimulerer til dette – også for bedrifter som går utover begrensningene i opsjonsskattemodellen.

Styrket kapitaltilgang

Nyetablerte bedrifter har behov for kapital for å kunne videreutvikle produktene sine og for å fortsette å vokse. I tillegg vil tilgang på kapital være nødvendig for at gründere i det hele tatt skal ha mulighet til å starte en ny virksomhet. Samtidig er det som nevnt vanskelig for gründere å få tilstrekkelig kapital i det private markedet. For å sikre nyetableringer og innovasjon i norsk næringsliv er det derfor nødvendig at det offentlige griper inn for å styrke tilgangen på kapital.

Kapital er gründernes største bekymring, og er gjennomgående i Abelias dialog med oppstarts- og vekstselskaper. I Abelias omstillingsbarometer rangerer Norge langt under gjennomsnittet på indikatoren for tilgang på risikokapital. Indikatoren måler tilgangen på såkorn-kapital, tidligfase-kapital og kapital i senere faser, som andel av BNP. De andre nordiske landene, og land som USA, Canada, Frankrike, Tyskland, Spania, Nederland og Storbritannia rangerer vesentlig bedre enn Norge på denne indikatoren.

Utfordringer knyttet til kapitaltilgangen trekkes også frem i en analyse Investinor gjennomførte i 2023 av kapitalmarkedet i Norge. Analysen viser at det er et betydelig behov for mer kapital i de tidligste fasene av en bedriftsutvikling, og at den positive veksten i tidligfasekapital vi har sett de seneste årene virker å være i ferd med å snu. Analysen viser til at såkornfondene med statlig kapital nå er ferdig med sin investeringsperiode. I tillegg ble presåkornfondsordningen, som ble forvaltet av Investinor, avsluttet i 2021. Når de etablerte fondene samtidig beveger seg mot senere faser og mindre risiko, øker utfordringen for gründere i oppstartsfasen.

Manglende tilgang på tidligfasekapital vil føre til at mange av de banebrytende ideene går tapt, fordi bedriftene mangler ressurser til å overvinne de første hindrene på etableringsreisen. Dette rammer særlig bedrifter med lange utviklingsløp, som treffer teknologibedriftene i særdeleshet.

Norske offentlige kapitalvirkemidler som Investinor, Nysnø og Argentum spiller en helt avgjørende rolle for kapitaltilgangen og vekstforholdene til unge norske teknologibedrifter. Fremover er det avgjørende å sikre forutsigbarhet og langsiktighet i disse virkemidlene.

Tiltak:

- **Bruke offentlige risikokapitalvirkemidler for å stimulere norsk venturekapital:** Det er behov for å styrke venturekapitaltilgangen fra norske investorer og fond. Her kan de offentlige kapitalvirkemidlene brukes som brekkstang for å utløse mer private ventureinvesteringer, gjennom eksempelvis matching. Dette krever langsiktighet i de offentlige kapitalvirkemidlene, samt høy nok likviditet i virkemidlene som gjør at det ikke skaper usikkerhet i de offentlige fondenes investeringsevne. Det er imidlertid viktig at dette balanseres mot at de offentlige kapitalvirkemidlene ikke blir for dominerende og bidrar til å fortrenge privat kapital.
- **Utrede hvordan gjøre Norge mer attraktivt for utenlandske investorer:** Utenlandske investeringer er en viktig vekstfaktor for norske bedrifter. Internasjonale investorer kan gi bedriftene tilgang på spisskompetanse som kan bistå dem med vekst. Dessverre er det også en fare for at økt utenlandsk eierskap i norske virksomheter kan bidra til at flere virksomheter må flytte hovedkontorfunksjonen ut av landet. Det bør være et politisk mål at flere start-ups vokser seg store, og at hovedkvarter- og innovasjonsvirksomheten til selskapet forblir i Norge.

Tilgang på kvalifisert arbeidskraft

Den viktigste innsatsfaktoren for utviklingen av et innovativt og bærekraftig kunnskapssamfunn er humankapitalen. Det er kreativiteten, nytenkingen og arbeidsinnsatsen fra menneskene som skaper verdiene. For norske oppstarts- og vekstbedrifter er det med andre ord svært viktig at de har mulighet til å tiltrekke seg og holde på kompetansen som er relevant for bedriften. Abelia spurte 500 eiere og ledere i norsk teknologinæringsliv hva de viktigste driverne er for vekst. Tilbakemeldingene viste at norske tech-gründere er først og fremst opptatt av å finne de riktige menneskene.¹

Nylige tall fra NHOs Kompetansebarometer viser at det er et stort udekket kompetansebehov i norsk næringsliv. Blant Abelias medlemmer er det 65 prosent som oppgir å ha et udekket kompetansebehov. Det er særlig et behov for personer med bachelor- og masterutdanning blant våre medlemmer, som over 90 prosent av våre medlemmer svarer at de trenger. I tillegg er det over halvparten som svarer at de har behov for personer med høyere yrkesfaglig utdanning og doktorgrad. Når det gjelder utdanningsretning, er det særlig innen IKT det utdekkede behovet er stort. Det utdekkede behovet for IKT-kompetanse er gjennomgående i hele næringslivet. Over halvparten av NHOs medlemsbedrifter at kunstig intelligens (KI) blir viktig for virksomhetens fremtidige vekst og konkurransevne, men nesten 7 av 10 mangler KI-kompetanse. Videre viser Omstillingsbarometeret at Norge har dårligere tilgang på internasjonale talenter enn sammenlignbare land, og relativt få tar utdanning og trening innen teknologi. Et krevende bakteppe for gründere som skal konkurrere om arbeidstakerne med mer stabile og forutsigbare arbeidsplasser i store bedrifter og offentlig sektor.

Vi må tilrettelegge for dynamikk i arbeidsmarkedet gjennom utdanning og det må bli lettere for bedriftene å hente kompetanse fra utlandet. Norge bør i langt større grad enn i dag bli en attraktiv destinasjon for høykompetente "anywheres". Viktige rekrutteringsarenaer for utenlandsk arbeidskraft er høyere utdanningsinstitusjoner, og ansettelse i større etablerte norske bedrifter. En viktig sekundæreffekt er at høykompetent utenlandsk arbeidskraft som etablerer seg i et nytt land kan bli viktigte deltakere i innovasjonsøkosystemet for øvrig.

Tiltak:

- **Effektivisere visumprosessen for høykompetent arbeidskraft som ledd i å innføre et "Tech visum":** Mange talenter befinner seg utenfor landegrensene, og det finnes svært mange med spisset teknologikompetanse i land utenfor EU/EØS. For å sørge for omstilling av det norske næringslivet er det nødvendig å hente kompetanse fra utlandet. Særlig hvis vi skal klare å demme opp for den store kompetansemangelen innenfor informasjonsteknologi Dagens regelverk bidrar imidlertid til at det tar for lang tid for utenlandske arbeidstakere å få oppholds- og arbeidstillatelse i Norge, og bedriftene står i fare for å miste talenter til andre land med smidigere immigrasjonsprosesser. Dette gjelder i hovedsak for personer som kommer fra land utenfor EU/EØS. Regjeringen må starte arbeidet med en fast-track ordning som sørger for en smidig prosess for utenlandske arbeidstakere, med et gitt mål på hvor lang tid det skal ta fra vedkommende er ansatt i bedriften, til personen kan opprette bankkonto og begynne i arbeid i Norge. Ordningen bør begrenses til arbeidstakere med nødvendig spisskompetanse, for å begrenseprovenyvirkingen. Slike effektive prosesser er innført i flere land, som for eksempel Canadas [Express entry system](#), Australias [Global talent program](#), EUs [Blue card](#) og Storbritannias [Skilled worker visa](#).
- **Inntektsskattemessig grep for å tiltrekke høykompetent arbeidskraft:** Sammenlignet med mange andre kunnskapsøkonomier er Norge et forholdsvis lite attraktivt land å reise til for å arbeide. Dette kan ha mange årsaker, for eksempel at vi har relativt små og ukjente kunnskapsmiljøer, få store bedrifter og ikke minst – at vi er et høykostland. Internasjonalt er også lønnsnivået for høyt utdannede personer høyere enn i Norge. Vi foreslår derfor en ordning med midlertidig lavere inntektsskatt for utenlandske arbeidstakere med nødvendig spisskompetanse, som et insentiv for å tiltrekke ansatte med særlig høyt kompetansenivå til Norge. En slik ordning har de for eksempel i Nederland, hvor kvalifiserte expats får 30 prosent av sin lønn skattefritt. I det norske skattesystemet, er det også åpnet opp for egen behandling av utenlandske arbeidstakere gjennom [kildeskatt](#) som kan tilpasses for å tiltrekke seg spisskompetanse, heller enn å kun fungere som et grep for forenkling.
- **Gjøre det mer attraktivt for ansatte å eie aksjer i egen bedrift:** En undersøkelse gjennomført av Finansforbundet og Abelia viser at medarbeidereide som har eierandel i egen bedrift er mer innovative og mer lønnsomme fordi medarbeidernes motivasjon øker. Muligheten til å tilby medarbeidere eierskap i egen bedrift er et særlig viktig verktøy for bedrifter i vekstfase, for å tiltrekke seg kompetanse. Ønsket om å bli medeier, kan imidlertid begrenses av at kapitalbeskatning på aksjegevinsten i medeierprogrammene. Myndighetene må stimulere til dette ved å innføre insentiver for, og tilpasning av skatteregimet, for medarbeidereide bedrifter.
- **Insentiver til økt etter- og videreutdanning:** For mange bedrifter vil det innebære stor risiko om nøkkelpersonell midlertidig forsvinner ut av bedriften, samtidig som etter- og videreutdanningen bidrar til at arbeidstakeren blir mer attraktiv på arbeidsmarkedet. Skal norsk økonomi klare å henge med i den internasjonale teknologitvillingen, må vi også ha en arbeidsstokk som klarer å møte kompetansekravene. For rigide utdanningssystem kan bidra til innlåsing av arbeidsstokken i bedrifter, noe vi som både norsk økonomi og mange bedrifter på sikt vil tape på. Investeringer i etter- og videreutdanning er særlig risikabelt for SMBer i

vekstfasen. Abelia mener derfor det må innføres en ordning for å støtte etter- og videreutdanning som retter seg mot oppstarts- og vekstsegmentet i næringslivet, for eksempel gjennom skattefradragordninger som KompetanseFUNN.

- **Entreprenørskapskompetanse inn i utdanning:** For at Norge skal ha god tilgang på entreprenører er det viktig at personer blir eksponert for entreprenørvirksomhet i skole og høyere utdanning. Abelias omstillingsbarometer for 2023 viser at Norge rangeres noe over snittet når det gjelder entreprenørutdanning og trening, og at det over tid har vært en positiv (men avtakende) utvikling. Norges rangering trekkes opp særlig av kvaliteten på handelshøgskolene. Entreprenørskapskompetanse vil spille en viktigere rolle også utenfor handelshøgskolene i tiden fremover. Utdanningsprogrammene, det være seg innen helse-, realfag og samfunnsvitenskap m.m. bør inneholde elementer av entreprenørskapskompetanse. I tillegg bør hele skolesystemet introdusere elever for entreprenørbaserte ideer, og særlig her rangerer Norge relativt lavt.

Sterkere innovasjonsøkosystemer gjennom en verdikjede fra FoU til eksport

Forskning, utvikling og innovasjon (FoUI) skjer ikke i et vakuum, men som del av et økosystem. For å stimulere til høy innovasjonsaktivitet er det viktig at politikken innrettes slik at den styrker alle deler av det økosystemet som støtter opp under FoUI. Dette krever godt samspill mellom forskningsinstitusjoner, utdanningssektoren, myndigheter, virkemiddelapparat, bedrifter og investorer. I tillegg er bedrifter i oppstarts- og vekstfase avhengige av gode og forutsigbare rammevilkår for videre drift. Økosystemet må stimulere både etablerte og nye bedrifter til FoUI-aktivitet gjennom samarbeid og konkurranse.

Innovasjonsselskapene jobber med å få frem nytt næringsliv gjennom hele verdikjeden fra FoU til eksport. Norge har et unikt landsdekkende innovasjonsøkosystem bestående av inkubatorer, næringshager, teknologioverføringskontorer (TTOer), katapult og klynger som bistår bedriftene med nettverk og kompetanse om forretningsutvikling, IP, kapitalinnhenting, salg og marked i ulike faser.

De seneste årene har regjeringen kuttet i flere av virkemidlene, som f.eks. bevilgning til kommersialisering fra forskning, klynge- og inkubasjonsprogram, samt at tilgangen på risikovillig tidligfase-kapital har blitt redusert de seneste årene (preså Korn, så Korn, serie A). Dette gir dårligere rammebetingelser for gründere og oppstartsbedrifter. Tiltak som «En vei inn» er ikke i nærheten av nok for å styrke innovasjonsøkosystemene. Målet må være å rigge et system som gjør at vi lykkes med å gå oftere og raskere fra FoU til industriell produksjon og eksport. Ulike ordninger må ses i sammenheng slik at «hull» i verdi- og virkemiddelkjeden tettes og flaskehals fjernes.

Forsknings samarbeid mellom bedrifter og forskningsinstitutter bidrar til mye innovasjon, omstilling og vekst i bedriftene, samt at den generiske kunnskapen tas med videre til andre sektorer og anvendelser av forskningsinstituttene. Kutt i de næringsrettede departementenes forskningsbevilgninger de senere år, har redusert muligheten for forskningsbasert innovasjon og nyskaping i bedriftene.

For lite forskning videreutvikles og danner grunnlag for gründerbedrifter som skaper nye, grønne jobber og skatteinntekter. Økonomien i virkemidlene for å ta forskning over i bedriftsetableringer, er sterkt redusert de senere år. De instituttene som har veletablerte TTO-funksjoner, løfter kommersialiseringsarbeidet så langt som mulig på egen kjøp, men makter på langt nær å ta ut potensialet for kommersialisering fra forskningen.

Det er i dag et behov for en ordning som i større grad gir små- og mellomstore bedrifter mulighet til å initiere og samarbeide med forskningsmiljøer i FoU-prosjekter. En slik ordning vil være en viktig døråpner for å styrke samarbeide mellom forskning og bedriftene, og vil lede til økt innovasjon, bedret konkurransekraft, omstilling og bærekraft.

Tiltak

- Det næringsrettede virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon må være forutsigbart, helhetlig og langsiktig.
- Gründere og oppstartsbedrifter må sikres tilgang på nødvendig forretningsmessig kompetanse om IP, kapitalinnhenting, marked m.m.
- Det må sikres tilstrekkelige midler til testinfrastruktur, inkubasjon og skaleringsvirkemidler, inkludert katapulter og sandkasser.
- Klyngene må forsterke samarbeidet med hverandre, inkubatorer og eksterne kapitalmiljøer for å fungere bedre som vekst- og omstillingsmotorer. Klynger og sentre med vekst- og eksportpotensial bør prioriteres.
- Kraftig økning i bevilgning til næringsrettet forskningsbevilgninger i sektordepartementene NFD, OED og LMD for å øke forskningsbasert innovasjon og knoppskyting i bedriftene.
- Etabler en ny, søkbar finansieringsordning rettet mot forskningsinstitusjonene som ivaretar TTO-funksjonen og stimulerer til økt kommersialisering fra offentlig finansiert forskning.
- FORREGION ordningen bør utvides og styrkes for å gi større fleksibilitet og tilpasning til unge og mindre bedrifters behov og slik stimulere til økt FoU-innsats for omstilling og innovasjon i regionene.
- Skattefunn må videreføres, for å stimulere til innovasjon og utvikling i grunder og oppstartsbedrifter.

Det offentlige som krevende kunde og døråpner

Kunder vil og skal bedriftene i hovedsak sikre selv gjennom at de utvikler og tilpasser løsningene etter de reelle behovene som er i markedet. Samtidig har det offentlige en rolle i å sikre at det er færrest mulige regulative hindringer og mest mulig smidige prosesser og byråkrati som gir rom for at løsningene utvikles, testes og tas i bruk. Et velfungerende hjemmemarked og gode referansekunder bidrar til å skape bedre muligheter for å få kunder i internasjonale markeder.

Den offentlige innkjøpsmakten

Det offentlige kjøper årlig varer og tjenester for rundt 740 mrd. kroner. Samlet sett gjør dette offentlig sektor til næringslivets største kunde. Det er av avgjørende betydning for samfunnet hvordan disse pengene blir brukt, for å oppnå mål om bærekraftig utvikling og omstilling i både næringsliv og offentlig sektor. En større andel av disse midlene må brukes til å finne smartere løsninger og tilrettelegge for innovasjon som gjør oss bedre rustet til å håndtere morgendagens utfordringer. Innkjøpsmakten bør benyttes til å gi innovasjonsfremmende stimulans både for offentlig sektor og i private leverandørmarkeder.

Gjeldende anskaffelsespraksis fra offentlige virksomheter i stat, fylker og kommuner tilrettelegger ikke i stor nok grad for at gründere og oppstartsselskaper skal komme i posisjon og gis muligheter til å levere. Dette fører til at man ikke fullt ut tar ut potensialet i ny teknologi og fra nye leverandører. Ifølge en undersøkelse fra StartUp Norway i 2020 viste det seg at mindre enn 30% av oppstartsselskapene i Norge har offentlig sektor som en kunde.

Veiledning og kunnskapsheving hos innkjøpere og ledere om hva som er handlingsrommet innenfor regelverket, er viktige steg på veien. Det er også et stort potensial i at offentlig sektor, og særlig landets mange kommuner, samarbeider langt tettere om innkjøp og legger til rette for innovasjon i nyanskaffelser. Her har initiativer som Leverandørutviklingsprogrammet (og nå avviklede StartOff) spilt en sentral rolle i å veilede og mobilisere innkjøper og leverandører. Tall fra Leverandørutviklingsprogrammets viser at 37% av bedriftene som vinner frem i innovative anskaffelser (enten alene eller i konsortium med andre) ble startet opp 0-5 år før anskaffelsen.

Staten har en viktig rolle i å stimulere til innovasjon og nyskaping innen områder der markedsmekanismene alene ikke gir tilstrekkelige endringsimpulser. Dette skjer først og fremst gjennom de ulike innovasjonsvirkemidlene. Men den største bøygen for nye og radikale innovasjoner er som regel å få den første betalende symbolkunden. Ikke minst er det viktig for å styrke bedriftenes eksportmuligheter, og dermed for regjeringens ambisjon om en eksportvekst på 50% innen 2030.

Abelia savner en innkjøpspolitikk som tydelig plasserer innkjøpspraksis inn som et ledd i regjeringens øvrige ambisjoner, om eksempelvis kutt i utslipp og økt eksport – og hvor innovative oppstarts- og vekstbedrifter gis muligheter til å levere.

Tiltak

- Veiledning bør styrkes, til innkjøpere så vel som leverandører, som bidrar til at gründere og oppstartsbedrifter blir bedre posisjonert for å vinne frem med sine løsninger i offentlige anskaffelser.
- Frafallet av risikoavlastning har redusert mulighetene for oppstartsselskaper. Det er avgjørende at trykket på innovasjon i offentlig anskaffelser opprettholdes, og at virkemidler for innovative anskaffelser, som innovasjonspartnerskap (Innovasjon Norge) og førkommersielle anskaffelser (Forskningsrådet) er tilgjengelige for innkjøpere (og leverandører) som går i front for å fremme innovasjon i offentlig sektor.

- Det må stilles vesentlige strengere krav til FoI-investeringer knyttet til offentlige anskaffelser og utviklings- og utbyggingsprosjekter.

Videre er tilgang på data fra offentlig sektor viktig for mange oppstarts- og vekstselskaper. Målsetningen fra forrige digitaliseringsstrategi om å "dele når man kan, skjerme når man må" bør videreføres.

Gjøre det lettere for gründere å lykkes internasjonalt

Gode finansieringsordninger for eksportfremme og relevant rådgiving i forkant av en internasjonal satsning kan ofte være en kritisk suksessfaktor, særlig for mindre bedrifter med globale ambisjoner. Et godt veiledningstilbud basert på lokal kunnskap og nettverk bidrar til å redusere risikoen for selskaper som går inn i nye markeder. Det bør legges til rette for at støtten fra det offentlige virkemiddelapparatet gjøres så relevant og nyttig som mulig for gründerbedrifter. Team Norway kan bidra til nettverk, døråpner og samarbeidspartner i arbeidet med å gå ut til nye markeder.

Norge er et lite land med en åpen økonomi og et teknologinæringsliv som konkurrerer globalt. Abelia er derfor opptatt av at regulering av teknologi må følge internasjonale standarder og reguleringer tett, for ikke å skape konkurranseulempen.

En regulatorisk bølge fra EU påvirker bedrifter i alle segmenter, og bedrifter i alle størrelser og faser må sikre at de er *compliant*, dette i forhold til bærekraft, grønn omstilling, utviklingen innen KI m.v. Samtidig, om Norge sammen med EU-landene harmoniserer implementeringen av regelverk, vil grunnlaget for vekst styrkes ved at bedriftene enklere og raskere kan vokse sin virksomhet over landegrensene.

Tiltak

- For oppstarts- og vekstselskaper kan det være avgjørende at man får tilstrekkelig og god veiledning for å sikre at ulike krav og pålagte oppgaver overholdes, ettersom små selskaper i oppstarts- og vekstfasen ofte ikke har like mye kompetanse eller erfaring med relevante reguleringer som modne og større virksomheter. Det er heller ikke ønskelig at for mye av den begrensede kapitalen i denne fasen brukes på compliance.
- Det må legges til rette for at små og nye bedrifter inkluderes i eksportsatsingene og får nødvendig støtte fra det eksportrettede virkemiddelapparatet. Satsningene bør ha et tydelig teknologipreg.
- Norske bedrifter og FoUI-aktører må kunne delta i EU-prosjekter på like vilkår som europeiske aktører og samtidig øke norsk returandel fra EU. Derfor er det avgjørende at det sikres nasjonal medfinansiering til EU-program, som eksempelvis Digital Europe-programmet.

Kvinnelig entreprenørskap

Norge har kommet langt, og lengre enn de fleste land, på likestillingen mellom menn og kvinner i arbeidslivet. Samtidig har Norge fremdeles et svært kjønnsdelt arbeidsmarked hvor 85 prosent av nordmenn jobber i yrker som er manns- eller kvinnedominert, ifølge tall fra Institutt for Samfunnsforskning. Av de som tar steget og starter opp for seg selv, er bare 1 av 5 kvinner. De nødvendige rammebetingelsene vi ellers er inne på over, er viktige for gründere av alle kjønn. Likevel kan det tyde på at barrierene for vekstkraftig gründerskap er større for kvinner.

En rapport fra Unconventional Venture viser at kun en prosent av venturekapitalen som ble investert i 2022 gikk til kvinnelig gründere. 95 prosent av finansieringen gikk til gründerteam med bare menn, mens team som besto av både kvinner og menn mottok 4 prosent. Også der statlig kapital er betydelig inne i fondene, er det likevel nesten utelukkende menn som oppnår finansiering. Etniske minoriteter opplever doble barrierer i innhenting av kapital.

Mangfoldige gründerteam, når det gjelder kjønn så vel som etnisitet, er viktige av mange grunner, og i teknologi spesielt. Kunstig intelligens og andre avanserte og muligjørende teknologier bærer lovnad om stort innovasjons- og effektiviseringsspotensial, ikke minst i tradisjonelt kvinnedominerte sektorer som helse og omsorg. Mangfoldig deltakelse kan være sentralt for å unngå skjevheter eller bias i utviklingen.

Tiltak:

- Det bør utvikles bedre kunnskap om barrierene for kvinnelig entreprenørskap og bakgrunn for lav oppnåelse av venturekapital, som grunnlag for utvikling av treffsikre tiltak.
- Det bør utredes om krav eller ekstrainsentiver kan legges til deler av virkemiddelapparatets ordninger for å mobilisere til kvinnelig deltakelse i oppstartsbedrifter og kapitalinnhenting.
- Mer mangfoldige investeringsteam kan bidra til mer mangfoldige investeringer, og bør derfor kreves i fond som forvalter statlige midler.
- Tiltak som mobiliserer kvinners deltakelse i STEM-studier og STEM-yrker, bør styrkes, eksempelvis Lær kidsa koding, Jenter og teknologi og Nasjonalt senter for realfagsrekruttering.

Sosiale ordninger

Reglene om arbeids- og oppdragskontrakter, retten til ferie, sykepenger, pensjon, HMS, arbeidsgiveravgift og trygdeavgift er blant de der rettigheter og plikter avhenger av om en person må anses som arbeidstaker, frilanser eller selvstendig næringsdrivende/gründer.

Tiltak

- De som har sin tilknytning til oppdragsgiver som selvstendig næringsdrivende, må også sikres rettigheter.

- Det må gjennomføres en utredning om sterkere rettigheter til inntektssikring fra folketrygden for selvstendig næringsdrivende.

Abelia har gjerne dialog med departementet og utdyper innspillene ytterligere.